

24. august 2018

UKA 2018/53

Inatsisartut Suleriaasianni § 33 naapertorlugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut imaattoq matumuuna saqqummiupparput:

Imigassaq pillugu inatsit allanngortinniarlugu siunnersuummik saqqummiusseqqullugit Naalakkersuisut peqquneqarnissaanik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut, taamaasillutik niuertarfiit imigassanik aalakoornartortalinnik nioqquteqarsinnaalersillugit ataasinngornermiit arfininngornermut nalunaaqutaq ullaakkut quliniit unnukkut arfineq-pingasup tungaanut.

(Inatsisartunu tilaasortat Justus Hansen aamma Randi Vestergaard Evaldsen, Demokraatit)

Tunngavilersuut

Kalaallit Nunaanni agguaqatigiisillugu imigssamik aalakoornartortalimmik atuneq 80-sikkut naalernerannut naleqqiullugu affaannanngornikuuvoq. Ullumikkut atuinerput assersuutigalugu soorlu Danmarkimut naleqqiullugu minneruvoq. Taamaakkaluarterli imeriaaseq suli ajornartorsiutigarpup, aalakuupallanniarluta imeriaaseqaratta: Amerlavallaat killeqanngitsumik inertarpup imigassartuleraangamik.

Ima imeriaaseqalertariaqarpugut imigassaq nuannaarniutitut atortalerlugu ulluinnarni pisinnaallugu aamma nuannannerni, kisianni tamatigut immannguaq. Nuannaarniut ulluinnarniutitut atortassavarpup aamma akisussaassusilimmik, tassa killilimmik.

Imigassamut politikkimut tunngatillugu suliniutini tamakku qiviarnerusariaqarpugut.

Killilersuinerit atuuttut aalakuupallanniarluni inertarnermut sunniutilissuurtut oqaatigineqarsinnaanngillat aamma ilaannikkut ajoqutaanerusarunarpup iluaqutaasorsuunatik.

Nioqquteqarfiup nalaani killilersuinerit amerlanersusarnik pisinissamut aqutissiuipput, kikkullu tamarmik amerlavallaanik pisisimasut aqussinnaajuaannarneq ajorput. Puiaasat eqqunneqareerpata ussarnartorsiorfigineqartarpoq ilanngaanissaq - aamma puujaasat eqqarsaatigalugit kingusinnerusukkut atugassatut pisiat. Killilersuinerit taamaasillutik ilapittuutaasarpup aalakuupallanniarluni inertanermut killormorluinnarlu kinguneqartarlutik.

Malittarisassat ullumikkut imigassanik imigassartalinnik pisinermut naleqqussaataasut naapertorlugit imigassarsiniartoqarsinnaavoq piffissami ataasinngornermiit tallimannngornermut nal. 09.00-miit nal. 18.00-p tungaanut kiisalu arfininngornikkut nal. 10.00-miit 14.00-p tungaanut. Sapaatikkut matoqqasarpup taamatullu nalliuttuni.

Siunnersuutigaarput ataasinngornermiit arfininngornermut imigassarsisoqarsinnaalissasoq nal. 10.00-miit 20.00-p tungaanut. Tassa piffissami amerlasuut "niuertarfiit nalinnaasumik ammasarfiittut" isumaqarfigisaanni.

Siunnersuummi pingaarnertut siunertaavoq imigassamut isiginninnermut nalinnaasunnngortitsiniaqataanissaq aalakuupallanniarlunilu inertarnermut millisaaqataanissaq.

Peqataanik siunnersuut imigassamik nioqquteqarnerup siammannerunissaanut peqataassaaq, imigassarsiniarlutik "tullerriaartut" killilerneqassammata aamma siunnersuutip kinguneranik anngiortumik imigassamik nioqquteqartarneq millisinneqassaaq.

Naggataatigullu siunnersuutip sooruna innuttaasut ataasiakkaat annerusumik kiffaanngissuseqartilissavai piffissami pisiniarfigissallugu iluarinerusaminni pisiniarsinnaalersillugit.

Taavami siunnersuut aalakoornartortalinnik imigassarsiniartarnermut qanoq kinguneqassava? Pisiniarnissamut sivitsuinerit nioqquteqarnerup qaffangaatsiarnissaa kingunerissanerlugu taamaasillunilu atuineq annertusitillugu?

Akissut naatsoq tassaavoq naamik. Siusinnerusukkut nunami maani imigassamik kimittuunik nioqquteqarnermut piffissanik sivitsuisarnerni misilittakkat takutippaat sivitsuinerit kinguneranik imigassamik aalakoornartortalinnik atuineq annertusiallanneq ajortoq imaluunniit annikitsuaqqamik annertusiallattartoqⁱ. Sverigemi aamma taamatut misilittagaqartoqarpoqⁱⁱ.

Aammali nalunngilarput Peqqissutsimut naalackersuisoqarfiup oqaatigipallakkumaaraa, WHO naapertorlugu misissuinerit takutissimagaat imigassamik nioqquteqarnermi killilersuinerit nalinnaasumik imigassartornermut killilersuisartut taamaattumillu WHO-p innersuussutigisaraa killilersuisoqartariaqartoq.

Kisianni nioqquteqarneq sivitsoraluarutsiguluunniit killilersuinerit nungukkallarnaviannngillat kiisalu tassunga ilanngullugu puigussanngilarput akitsuutinut qaffasilluinnartunut aamma killilersueqataammata.

Taava aamma eqqaasitsissutigilaassavarput agguaqatigiisillugu imigassamik atuineq taannaanngimmat inuiaqatigiit peqqissusaannut ulorianartorsiorfitsinerpaaq, ulorianartorsiorfitsinerpaarli tassaammat imeriaaserput imaluunniit allatut oqaatigalugu: aalakuupallanniarluni inertarnerput.

Takorluulaariarsiuk imigassamik aalakoornartortalinnik ullut tamaasa inerteqqutigisartuugutsigu tallimannngorneq minillugu qanoq pisoqassanersoq. Taava nioqquteqarneq taamaasillunilu atuineq millissava? Aap, qularnanngilaq, sualummik WHO naapertorlugu. Kisianni aalakuupallanniarluni

imertarneq millissava? Imaluunniit paarlattuanik inuit sapaatip akunneranut naammattunik pisisalissapat ussernartorsiornerullu pianik pisiariniarlugit impallattarlugit tamaasa?

WHO-p nalinnaasumik innersuussutai isumassarsiorfiukuttoorsinnaapput - kisianni imaangilaq nammineq eqqarsartarunnaassasugut

Aningaasarsiornikkut allaffissornikkullu pisortanut kingunissai.

Siunnersuut piviusunnngortinniarlugu inatsisissamut siunnersuusiortoqartariaqassaaq.

Allaffissornermut nukit atorngartussatut, nutserinissaq, tusarniaanissaq aamma inatsisip oqaasertaanik misissuinissaq ilanngullugit naatsorsuutigaarput inuup ataatsip ukiup affaani suliarinninnissaanit sivirusunaviannngitsut.

Siunnersuutip kinguneranik naatsorsuutiginnilarput (annertuumik) imigassamik imigassartalinnik nioqquteqarneq qaffakkumaartoq taamaasillunilu aamma imigassamut akitsuutitigut Landskarsip isertittagai (annertuumik) qaffannaviannngitsut.

Aningaasarsiornikkut allaffissornikkullu namminersorlutik inuutissarsiuutunut kingunissai.

Siunnersuutip kinguneranik naatsorsuutiginnilarput (annertuumik) imigassamik imigassartalinnik nioqquteqarneq qaffakkumaartoq taamaasillunilu aamma naatsorsuutiginnilarput niuertut isertittagaat taakkunanga (annertuumik) qaffakkumaarput.

Aningaasatigut allaffissornikkullu innuttaasunut kingunissai.

Soqanngilaq.

ⁱ 1992-p naalerneraniit 2000-p naanissaata tungaanut Kalaallit Nunaanni taamaallaat imigassanik kimittuumik pisisoqarsinnaasarpog piffissami ataasinngornermiit tallimannngornermut nal. 12-miit 18.00-mut kiisalu arfininngornikkut nal. 11.00-miit 13.00-mut. 2001-mi imigassamik kimittuumik pisiniarsinnaanermut piffissaq sivitsorneqarpoq sapaatip akunneranut akunnerni 17-nik (Ataasinngornermiit tallimannngornermut nal. 09.00-miit 18.00-mut kiisalu arfininngornikkut nal. 09.00-miit 13.00-mut). Imigassanik kimittuumik pisiniarfiusinnaasup piffissap sivitsorneqarnera annikitsuinnarmik imigassanik kimittuumik atuinermut sunniuteqarpoq (viinninik imertarneq qaffappog 6,5 %-nik paarlattuanilli imigassanik kimittuumik imertarneq apparpoq 5,5 %-nik). Imigassat kimittuut viinnillu eqqarsaatigalugit allannguutit mikisuaaraapput, tassungalu tunngatillugu Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik isumaqarpoq quersuarniititaqartarnerup nikinneranik tamanna pissuteqarsimassasoq.

(<http://www.stat.gl/publ/kl/AL/2001/pdf/1975-2001-mi%20imigassamik%20aalakoornartortalimmik%20Kalaallit%20Nunaannut%20eqqussineq.pdf>)

ⁱⁱ Ukiuni arlalinni arfinnngornikkut matoqqatitsisariarluni systembolagi 2001-mi arfinnngornermi aamma ammasalerpoq piffissami nal. 10.00-miit (kingullertigut) nal. 15.00-p tungaanut . Tamanna annertuumik ammasarnermik allannguneq kinguneqarpoq nioqquteqarnerulernermik kisianni 3,6 %-nik annertunerunngitsumik.

(<http://citeserx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.321.3282&rep=rep1&type=pdf>)